

۱۲۰۰
۹۶ / ۱۱ / ۲۹

درآمدی بر

ویرایش و نگارش فارسی

دکتر عباس زاده

مدیر انتشارات

انتشارات فرهنگساز

۱۳۹۵

سرشناسه : میرزائی، لیلا، ۱۳۵۴ -
 عنوان و نام پدیدآور : درآمدی بر ویرایش و نگارش فارسی / مولف لیلا میرزائی.
 مشخصات نشر : تهران : هوشمند تدبیر، ۱۳۹۵.
 مشخصات ظاهری : ۳۲۴ص: جدول.
 شابک : ۱۸۰۰۰۰ ریال: ۱-۰۸۰-۴۱۸-۶۰۰-۹۷۸
 رده بندی کنگره : ۱۳۹۵ / ۹۵۴ / م / PIR۲۸۳۹
 رده بندی دی‌اس : ۰۴۸/۸۰۸
 شماره کتابخانه ملی : ۴۵۹۶۸۵۷

درآمدی بر ویرایش و نگارش فارسی

دکتر لیلا میرزائی

انتشارات هوشمند تدبیر

محمد قجر

فهیمة حسنوی

امیر میرزایی

۱۳۹۵ / اول

۱۰۰۰

۹۷۸-۶۰۰-۴۱۸-۰۸۰-۱

۱۸۰۰۰۰ ریال

میدان انقلاب کارگر شمالی، نرسیده به پمپ بنزین امیرآباد، جنب

بانک پاسارگاد، پ ۱۳۰۸، ط سوم، واحد ۷

۶۶۴۷۹۶۶۵ - ۰۹۱۲۳۸۶۱۲۶۷

Hooshmand.Tadbir@yahoo.com

عنوان کتاب

مولف

ناشر

مدیر مسئول

مدیر اجرایی

صفحه آرا و طراح جلد

سال و نوبت چاپ

شمارگان

شابک

قیمت

آدرس

تلفن

تارنما

سپاس و ستایش شایسته پروردگاریست که کرامتش نامحدود و رحمتش بی پایان است. اوست که بشریت را بیاموخت و با قلم آشنا ساخت. به انسان رخصت آن داد که علم را به خدمت گیرد و با قلم خود و رسم خطوط گویا آن را به دیگران نیز بیاموزد.

خدایا از شاگردان درگاهت و حقیقت جویان راحت قرارم ده و یاری ام کن تا در آموختن تلغزم و آنچه را که آموختم به شایستگی عرضه نمایم.

انتشارات هوشمند تدبیر در راستای اشاعه‌ی اهداف آموزش خود، سعی بر آن دارد تا با نشر کتاب‌های دانشگاهی در زمینه‌های مختلف قلمی هر چند کوچک در پیشبرد اهداف عالی خود بردارد.

از این رو انتشارات هوشمند تدبیر با همکاری خانم دکتر لیلا میرزایی اقدام به چاپ کتاب حاضر با عنوان "درآمدی بر ویرایش و نگارش فارسی" نمود. این کتاب تلاش‌های مولف محترم آن بوده و امید است بتواند چراغ راهی برای دانشجویان، دانش‌آموزان، اساتید و مهندسان، در این زمینه تخصصی گردد.

سربلند و پیروز باشید

مدیر مسئول انتشارات هوشمند تدبیر

محمد فخر

از گذشته تا کنون، زبان شیرین و لطیف پارسی با پشت سر نهادن فراز و نشیب‌های بسیار، دگرگونی‌های بسیاری داشته است؛ اما خدای یکتا را سپاسگزاریم که- صرف نظر از آمیختگی‌های فراوان با زبان‌های دیگر- همچنان پایدار است و جان و روح ایرانی و غیر ایرانی را به معجون شفافیش خود آرامش می‌بخشد. زیبایی و لطافت وصف‌ناپذیر این زبان، در کنار ذوق سرشار و لطافت طبع شاعران و نویسندگان بسیار این دیار، چنان شوری برپا کرده است که امروز در بسیاری از دانشگاه‌های سرزمین‌های دیگر، زبان پارسی تدریس می‌شود؛ بنابراین، بر هر یک از ما واجب است تا با آشنایی با الگوهای درست، نگارش و غلط‌های رایج در زبان، برای حفظ و بهبود اوضاع آن تلاش کنیم و هر یک به قدر وسع بکوشیم.

کتاب حاضر، مقدمه‌ای کوتاه، نگارش و ویرایش است، تا اندازه‌ای که دانشجویان برای نگارش پژوهش‌های دانشگاهی به آن نیاز دارند. در نگارش آن از کتاب‌های تخصصی ویراستاری استفاده شده است و این آثار نیز در متن به خوانندگان پرو مشگران معرفی شده‌اند تا در صورت نیاز، به آن‌ها مراجعه شود.

بیشتر مثال‌ها از متون ادب پارسی انتخاب شده است تا بتواند در کنار آموزش موضوع، هم موجب تلطیف مبحث شود و هم خواننده، ناخودآگاه مفاهیم و اصطلاحات تازه‌ای از ادبیات فارسی بیاموزد. همچنین در پایان هر فصل به گلگشتی در برخی از متون نظامی و تاریخی پارسی پرداخته شده است تا خوانندگان ضمن لذت بردن از آن متون، با مهارت گذشتگان در ریسمان‌نویسی و شاعری بیشتر آشنا شوند. ناگفته پیداست، گزینش این متون بسیار دشوار بوده است، همچون چند شاخه‌ای گل از گلستانی زیبا و باطراوت؛ چنان‌که، گزینش هریک به معنی چشم‌پوشی از دیگر گل‌ها و نداشتن آن‌ها بود. اما چه می‌توان کرد:

آب دریا را اگر نتوان کشید هم به قدر تشنگی بتوان چشید

همچنین درج مباحثی مانند مقاله‌نویسی و داستان‌نویسی ضروری به نظر می‌رسید؛ زیرا داستان یکی از انواع ادبی است که در حال حاضر، نسبت به انواع دیگر از رونق بیشتری برخوردار است و اغلب

دانشجویان در این زمینه مطالعه داشته‌اند؛ از این‌رو، شناخت اجزای داستان به درک بهتر آنان یاری می‌رساند و برای گروهی که به نوشتن این نوع ادبی علاقه دارند نیز می‌تواند مفید باشد. مقاله‌نویسی نیز یکی از بایدهای زندگی علمی دانشجویان است و آشنایی هرچه سریع‌تر آنان با این مبحث و تمرین و تکرار در خواندن و نوشتن مقاله، توان علمی آنان را افزایش می‌دهد. در این‌جا لازم می‌دانم از بانوان فرهیخته: دکتر مهری امینی ثانی و دکتر لیلا الهیان که با شکیبایی و از روی لطف این اثر را مطالعه کردند و با گوشزد کاستی‌ها در بهبود آن نقش بسزایی داشتند، سپاسگزارم. امید آن‌که بزرگان این فن نیز، کاستی‌ها را به دیده اغماض بنگرند و با گوشزد آن‌ها بر نگارنده منت گذارند.

لیلا میرزایی

Lila.mirzaie@gmail.com

فهرست مطالب

۱	تعاریف و کلیات
۱	۱- تاریخچه مختصر زبان و خط پارسی
۱	۲- زبان های هندوایرانی
۱	۱- زبان و خط رسمی در ایران از دوره باستان تا کنون
۲	۱- زبان پارسی باستان و خط میخی
۲	۱- ۱- خط میخی
۲	۲- ۴- پارسی میانه/ زبان ر خط پهلوی اشکانی و پهلوی ساسانی
۳	۴- ۲- ۱- خط پهلوی اشکانی / ساسانی
۳	۴- ۲- ۲- خط پهلوی ساسانی:
۳	۴- ۲- ۳- خط اوستایی/ دین دبیره
۳	۴- ۳- زبان های ایرانی جدید
۴	۴- ۳- ۱- زبان فارسی جدید
۴	۴- ۲- ۳- خط در دوره جدید
۴	۵- ۱- زبان علمی
۵	۵- ۲- زبان ادبی
۵	۵- ۳- زبان محاوره:
۵	۱- سبک شناسی
۵	۱- ۶- تعریف سبک
۶	۲- ۶- مفاهیم بنیادین در سبک
۶	۲- ۶- ۱- گزینش از زبان
۶	۶- ۲- ۲- خروج از زبان معیار و هنجارگریزی
۷	۶- ۲- ۳- تکرار و تداوم یک مشخصه

- ۶-۲-۴- گونه کاربردی زبان ۷
- ۶-۲-۵- سخن متناسب با موقعیت ۷
- ۶-۳- انواع سبک ۸
- ۶-۳-۱- سبک‌های ادبی دوره‌ای ۸
- الف- سبک‌های نثر فارسی ۸
- ۱-۱- دوره سامانیان ۸
- ۱-۱-۱- برخی نویسندگان و آثار دوره سامانی ۸
- ۱-۲- دوره غزنویان ۹
- ۱-۲-۱- برخی آثار نویسندگان در دوره غزنوی ۹
- ۱-۳- برخی ویژگی‌های سبک نثر در سده ۹
- ۳- نثر موزون و مسجع ۱۰
- ۴- نثر فنی و متکلف ۱۰
- ۵- نثر مرسل در قرن هشتم ۱۱
- ۶- نثر در قرن نهم ۱۱
- ۷- نثر قرن دهم تا دوازدهم (دوره صفویه) ۱۲
- ۸- عصر قاجار ۱۳
- ۹- نثر دوره معاصر ۱۳
- ب- سبک‌های شعر فارسی ۱۴
- ۱- سبک خراسانی ۱۵
- ۲- سبک بینابین و آذربایجانی ۱۵
- ۳- سبک عراقی ۱۶
- ۴- مکتب وقوع ۱۶
- ۶- دوره بازگشت ادبی ۱۸
- ۷- شعر دوره مشروطه ۱۹

۲۰	۸-۱- چهار شیوه شعر نو
۲۱	۸-۲- برخی ویژگی‌های شعر نو
۲۳	نشانه‌های نگارشی و ویرایشی
۲۳	تعریف ویرایش
۲۳	۱- وظایف ویراستار/ ویرایشگر
۲۳	۱-۱- ویرایش فنی (صوری)
۲۴	۱-۲- ویرایش زبانی- ساختاری
۲۴	۱-۳- ویرایش محتوا
۲۵	۲- اهمیت ویرایش در نوشتار
۲۵	تعریف نشانه
۲۵	۱- نشانه‌های نگارشی
۳۶	تمرین
۳۸	۳- نشانه‌های ویراستاری
۴۱	گلگشتی در ادب پارسی (۱)
۴۱	غزلی از رودکی
۴۱	برشی کوتاه از داستان رستم و سهراب در شاهنامه
۴۶	غزلی از محمدعلی بهمنی
۴۷	داستان شغاد
۵۰	غزلی از محمدعلی بهمنی
۵۳	گوشه‌ای از داستان لیلی و مجنون
۵۳	غزلی از حسین منزوی
۵۵	املاي فارسی
۵۵	۱- مهمترین عامل‌های بروز غلطهای املاي
۵۵	۲- چند راه‌کار برای تشخیص صورت درست واژه‌ها
۵۷	۳- املاي واژه‌های بیگانه

۵۸	گلگشتی در ادب پارسی (۲).....
۵۸	گللهایی از گلستان و بوستان سعدی.....
۶۱	چند غزل از سعدی.....
۶۳	کوتاه شده ترجیع‌بندی از سعدی.....
۶۴	شعری از محمدرضا شفیعی کدکنی.....
۶۷	ارجاع نویسی.....
۶۷	دییاجه.....
۶۷	۱- شیوه‌های نقل قول نویسی.....
۶۸	۲- شیوه‌های ارجاع‌رسانی.....
۷۳	گلگشتی در ادب پارسی (۳).....
۷۳	حکایتی از مثنوی معنوی.....
۷۵	چند غزل از مولانا.....
۷۷	فیه مافیه.....
۷۸	نامه بیست و یکم از مکتوبات مولانا.....
۷۹	دو شعر از سهراب سپهری.....
۷۹	سوره تماشا.....
۸۱	دوست.....
۸۳	عددنویسی.....
۸۳	۱- شیوه‌های عددنویسی.....
۸۶	۲- واحدهای شمارش.....
۸۷	گلگشتی در ادب پارسی (۴).....
۸۷	چند غزل از حافظ.....
۸۸	غزلی از مهرداد اوستا.....
۸۸	غزلی از سیمین بهبهانی.....
۸۹	غزلی از فاضل نظری.....

۸۹	غزلی از هوشنگ ابتهاج
۹۱	دستور زبان فارسی
۹۱	۱- جمله
۹۱	۱-۱- جمله مرکب
۹۱	۱-۲- جمله ساده
۹۲	۱-۲-۱- اجزای جمله ساده
۹۲	۱-۲-۲- انواع جمله ساده
۹۵	۱-۲-۳- اجزای دیگر جمله
۹۷	۱-۴- ترتیب اجزای جمله در زبان پارسی
۹۸	۲- فعل و کاربردهای آن
۱۰۱	۲-۲- ساختمان انواع فعل
۱۰۲	۲-۳- هماهنگی فعل با نهاد در شمار
۱۰۴	گلگشتی در ادب فارسی (۵)
۱۰۴	چند رباعی و دوبیتی
۱۰۵	چند جنگ
۱۰۶	چند بیتی از قصیده منوچهری دامغانی
۱۰۷	دو شعر از مهدی اخوان ثالث
۱۰۷	باغ من
۱۰۸	کتابه
۱۱۰	رسم الخط فرهنگستان
۱۱۱	ملای بعضی از واژه‌ها، پیشوندها و پسوندها بر اساس رسم الخط فرهنگستان زبان و ادب فارسی
۱۱۳	۱۵-۱- مجموعه ام، ای، است، ایم، اید، اند
۱۱۵	۱۶-۱- ضمایر ملکی و مفعولی
۱۱۶	۱۷-۱- «ی» نکره، مصدری و نسبی: د
۱۱۶	۱۸-۱- کسره اضافه

- ۱۱۷..... ۱۹-۱- نشانه همزه
- ۱۲۰..... ۳- اشاره به برخی اصول درست نویسی
- ۱۲۰..... ۳- ۱- نشانه‌های جمع
- ۱۲۳..... گلگشتی در ادب پارسی (۶)
- ۱۲۳..... حکایتی از کلیله و دمنه
- ۱۲۵..... حکایتی از بزباندا
- ۱۲۵..... داستان بچه مرغ با زاغ
- ۱۲۷..... وام‌گیری و نوا ان
- ۱۲۸..... ۱- وام‌گیری واژه
- ۱۲۹..... ۱- ۲- گمته‌برداری
- ۱۲۹..... ۱- ۲- ۱- گمته برداری معنایی و لفظی
- ۱۳۱..... ۲- ۲- گمته‌برداری دستوری
- ۱۳۱..... گلگشتی در ادب پارسی (۷)
- ۱۳۱..... قطعه‌ای از پروین اعتصامی
- ۱۳۱..... لطف حق
- ۱۳۴..... قطعه‌ای از ایرج میرزا
- ۱۳۵..... شعری از نیما یوشیج
- ۱۳۵..... آی آدمها
- ۱۳۶..... شعری از فروغ فرخزاد
- ۱۳۶..... بعد از تو
- ۱۳۸..... دو شعر از احمد شاملو
- ۱۳۸..... غم نان اگر بگذارد
- ۱۳۹..... بودن
- ۱۳۹..... دو شعر از قیصر امین پور

۱۴۲		خاطرات خیس
۱۴۵		برخی غلط‌های نگارشی رایج در زبان امروز
۱۴۹		گلگشتی در ادب پارسی (۸)
۱۴۹		ذکر بردار کردن امیر حسنک وزیر-رحمه الله علیه
۱۵۷		مقاله‌نویسی
۱۵۷		۱- بند / پاراگراف
۱۵۸		۲- ساختمان مقاله پژوهشی
۱۶۱		نمونه مقاله علمی پژوهشی
۱۸۵		داستان‌نویسی
۱۸۵		۱- انواع داستان
۱۸۷		۱-۲- داستان بلند (Long Short Story)
۱۸۷		۲- پیرنگ / طرح (Plot)
۱۸۹		۲-۳- ۱ عناصر ساختاری پیرنگ
۱۸۹		۳-۲-۱- ۱- گره افکنی (Cimplication)
۱۹۰		۲-۳-۱- ۲- کشمکش / جدال
۱۹۰		۳-۲-۳- ۱- تعلیق / هول و ولا / دروایی (Suspense)
۱۹۱		۳-۲-۱- ۴- بحران (Crisis)
۱۹۲		۳-۲-۱- ۵- اوج / بزنگاه (Climax)
۱۹۲		۳-۲-۱- ۶- گره گشایی (denouement)
۱۹۴		۳- شخصیت (Character)
۱۹۸		۶- گفتگو (dialogue)
۱۹۸		گلگشتی در ادب پارسی ۹
۱۹۸		نمونه داستان کوتاه
۱۹۸		بچه مردم
۲۰۵		کتابنامه

فهرست جداول

۳۷	جدول شماره ۱: کوتاه نوشتها
۳۹	جدول شماره ۲: نشانه‌های ویراستاری
۸۶	جدول شماره ۳: واحدهای شمارش
۹۲	جدول شماره ۴: جمله‌های دو جزئی
۹۳	جدول شماره ۵: حروف اضافه متعلق به مصدرهای جمله‌های سه جزئی
۹۴	جدول شماره ۶: حروف اضافه متعلق به فعلهای جمله‌های چهار جزئی
۹۷	جدول شماره ۷: ترتیب نزاع
۹۸	جدول شماره ۸: زمانهای فعل
۱۱۳	جدول شماره ۹: مجموعه ام، ای، است، د، سال به
۱۱۵	جدول شماره ۱۰: ضمائر ملکی و مفعولی در انصاف
۱۱۶	جدول شماره ۱۱: «ی» نکره، مصدری و نسبی در انصاف
۱۱۷	جدول شماره ۱۲-۱: نشانه همزه
۱۱۸	جدول شماره ۱۲-۲: همزه
۱۱۹	جدول شماره ۱۲-۳: همزه
۱۳۰	جدول شماره ۱۳: گرتب‌برداری
۱۸۶	نمودار انواع داستان